

מוהר"ר מרדכי וויליג
ראש ישיבה
ראש הכולל העליון ע"ש ווקסנר

רשות הרבים המוקפת מחיצות

אמר מר: זו היא רשות היחיד. למעוטי מאי? - למעוטי אידך דרבי יהודה; דתניא, יתר על כן אמר רבי יהודה: מי שיש לו שני בתים בשני צדי רשות הרבים, עושה לחי מכאן ולחי מכאן, או קורה מכאן וקורה מכאן, ונושא ונותן באמצע. אמרו לו: אין מערבין רשות הרבים בכך. ואמאי קרו ליה גמורה? - מהו דתימא: כי פליגי רבנן עליה דרבי יהודה דלא הוי רשות היחיד - הני מיילי לטלטל, אבל לזרוק מודו ליה, קא משמע לן. אמר מר: זו היא רשות הרבים, למעוטי מאי? - למעוטי אידך דרבי יהודה; דתנן, רבי יהודה אומר: אם היתה דרך רשות הרבים מפסקתן - יסלקנה לצדדין, וחכמים אומרים; אינו צריך. (שבת ו.)

ופירש"י (ד"ה אינו) וז"ל והיינו דקתני זו היא רשות הרבים, אבל הילוך דרבים לבין הפסים - לא הוי רשות הרבים, הואיל ואיכא שם ארבע מחיצות עכ"ל. ומקורו בגמ' (עירובין כב.), דרבי יהודה אדרבי יהודה לא קשיא: התם - דאיכא שתי מחיצות מעלייתא, הכא - ליכא שתי מחיצות מעלייתא. דרבנן אדרבנן [נמין] לא קשיא; הכא - איכא שם ארבע מחיצות, התם - ליכא שם ארבע מחיצות.

ובגמ' (שם) א"ר יוחנן: ירושלים אילמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים. ופירש"י (ד"ה חייבין) וז"ל אלמא: אתו רבים ומבטלי מחיצה עכ"ל. וז"ל תוד"ה חייבין, וא"ת כיון דמסקינן דרבי יוחנן סבר ליה כרבי יהודה, אמאי חייבין עליה משום רשות הרבים, הא אית ליה שתי מחיצות דאורייתא. וי"ל דירושלים היתה מפולשת מארבע צדדין, וחייבין עליה משום רה"ר לעומד באמצע הפילוש, דליכא מחיצה עכ"ל.

וז"ל הרמב"ן (מלחמות ה' עירובין דף ו. בדפי הרי"ף): שאין הרבים מבטלין אלא המחיצה הפרוצה, שלא נאמר בה לבוד מפני בקיעתן בפרצה

כגון דיומדין, שאנו צריכין לומר בהן רואין המחיצות כאילו מאריכות וסותמות זו לזו, ובקיעה דרבים מפסקת בהן. אבל שתי מחיצות זו כנגד זו במדינה, אע"פ שיש באמצען פרצה שהרבים בוקעין בה שתי וערב, א"א לשתי המחיצות להתבטל, וכנגד העומד מכאן ומכאן אינו נעשה רשות הרבים לעולם, שהרי שתי מחיצות גמורות הן ועומד מרובה על הפרוץ, ואין אנו צריכין לסתימת הפרצות. אבל כנגד הפרוץ, אם יש בו פלטיא רחב שש עשרה אמה על שש עשרה אמה, אפשר שחייבין עליו אע"פ שאין תוך המבואות מכאן ומכאן רשות הרבים, מפני שתי מחיצות שלהן, וזהו פלטיא גדולה האמורה בכ"מ, ורבי יהודה מודה בה. אבל בפחות מזה אין חייבין עליו לדברי רבי יהודה, וזה דבר ברור הוא. והא דתניא בחצר שהרבים נכנסים בזו ויוצאים בזו רה"ר לשבת, או שהיא סוברת שלש מחיצות דאורייתא, או שבוקעין בה שתי וערב והיא פתוחה לרשות הרבים גמורה מכאן ומכאן ופרוץ מרובה על העומד, שהרי על כרחנו אנו צריכין לראות בה שתי מחיצות זו כנגד זו כאלו מאריכות וסותמות כגון פסי ביראות ובקיעת הרבים מפסקת בכך, ואין לנו רשות הרבים לר' יהודה אלא כגון בקעה מכאן ובקעה מכאן ודרך הרבים שש עשרה אמה עוברת בינתים, ואפשר שאפילו כפלטיא בתוך העיר כענין שפירשתי. אבל טורח זה של בעל המאור למה, וכי כל דבריו של ר' יהודה תלוין הן זה בזה. אלא רבי יוחנן סבר לה כרבי יהודה דאתו רבים ומבטלי מחיצתא, אבל בשתי מחיצות כרבנן סבר לה. לפיכך ירושלים אלמלא דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים, לפי ששעריה מכוונין זה כנגד זה, והוו להו בקיעה דרבים כפרוצין במלואן במקום פתחים ברחב שש עשרה, דאתו רבים ומבטלי למחיצות שעוברין בהן כרבי יהודה, ואשתירו להו שתי מחיצות דאינון רשות הרבים כרבנן, עכ"ל.

ובקין אורה (כב:) כתב וז"ל, דכל שרבים בוקעים בו לא חשיב כפתח אליביה אלא כפירצה, ואם כן גם העומד בטל אפילו הוא מרובה, אלא דלפי זה לא בטלו מחיצות אלא לטלטל, אבל לזרוק אין פירצה פוסלת מן התורה בעומד מרובה אפילו יותר מעשר לר' יהודה, ועיין רמב"ן ז"ל במלחמות (ו' ע"א בדפי הרי"ף) שדעתו באמת דבעומד מרובה אינו פוסל בקיעת רבים אם לא שרוחב הבקיעה הוא (וטומאה) [אולי צ"ל שש עשרה אמה] ע"ש בדבריו ז"ל, עכ"ל.

והנחת הקר"א דאין פירצה פוסלת מה"ת בעומד"ר אפילו יותר מ', היא כנגד דעת אחיו בעל משכנות יעקב (סי' קכב) שפוסלת מה"ת. ועפ"ז הוכרח לפרש, דלסברת התרצן (כב:), שהברייתא דחצר שהרבים נכנסים

לה בזו ויוצאין בזו רה"י בשבת קאי כרבנן, ור"י חולק, לא ר"ל דהוי רה"ר מה"ת, אלא דאסור לטלטל מדרבנן, משום פירצה יתר מי'. ולפ"ז, בפירצה י' מותר לטלטל אף לר"י, דאתי רבים ומבטלי מחיצתא ר"ל רק במקום בקיעתן, וכל שבוקעים בפחות מי' עדיין מותר לטלטל ע"פ מחיצת עומד מרובה על הפרוץ. וכן פירש דברי הרמב"ן הנ"ל.

והרמב"ן (שם) כתב שלר"י בחצר שרבים נכנסים ויוצאים רה"ר הוא [עי' בהגהות וציונים מהד' עוז והדר סקט"ז], ופירש בפרוץ מרובה כגון פסי ביראות. ולכאורה ר"ל דיש שם פסי ביראות, ויש דין מיוחד דמהני ככה"ג אע"פ שפרוץ מרובה, דאל"כ, אלא דיש פרוץ מרובה בלי פסי ביראות, אין שם ד' מחיצות, וגם לרבנן רה"ר הוא.

ונראה דיסוד שיטת הרמב"ן הוא, דבעומד מרובה א"צ לסתימת הפרצות, וכמש"ש לענין ב' המחציות לשיטת ר"י עצמו. ולפ"ז גם לשיטת הרמב"ן לדינא, דקיי"ל דבב' מחיצות גמורות אינו רה"י, וצריך לפחות ג' מחיצות, מ"מ כל שיש עומד בג' מחיצות מודה ר"י דאין רבים מבטלים המחיצות ודינו כרה"י, ובספר מחנה ישראל (עמ' שצט) כ"כ בשם הגאון יעקב והגרי"ש אלישיב זצ"ל. ולפ"ז מותר לערב בצוה"פ, עיי"ש.

אבל הריטב"א (כב: ד"ה כאן) כתב וז"ל, שמפילין מחיצות שבמזרח ומערב, כיון שבוקעין בהם תדיר דרך הפתחים, וכאילו אין שם פתח ולא שום גיפופי והיו פרוצין במלואם עכ"ל. הרי שסובר שרבים מבטלים את המחיצה לגמרי, ולא רק במקום בקיעתן. ולכאורה חולק על יסוד שיטת הרמב"ן, וס"ל דגם בעומד מרובה צריך סתימת הפרצות כבפסי ביראות. וא"א להאריך את המחיצות כשרבים בוקעים שם, וא"כ א"א לצרף את שני חלקי המחיצה, ונמצא שהרבים מפילין המחיצות לגמרי, וכל שאין עומד מרובה בלי שום פירצה שיש בה בקיעת רבים, דינו כפרוץ מרובה וכפרוץ במילואו. ולפ"ז א"א לערב בצוה"פ לר"י אף דיש ד' מחיצות בעומד מרובה, דהרבים מבטלים כל המחיצות לגמרי. ובחצר דנכנסים בזו ויוצאים בזו רה"ר מה"ת הוא, אף בעומד מרובה ואף בפירצה י', וכרש"י (כב: ד"ה חצר), ואף בג' טפחים (תוד"ה תא), דבקיעת רבים מבטלת המחיצה לגמרי, וכנ"ל.

ולפ"ז אף אם פירצה יתר מי' דרבנן, מ"מ אם רבים בוקעים הוי רה"ר מה"ת, ק"ו מפירצה ג' טפחים. ובמשכנ"י (סי' קכב ד"ה והפליג) אף שפסק כר"י, טרח להוכיח שפירצה יתר מי' מה"ת, ולכאורה ס"ל דאם פוסלת רק מדרבנן אין רבים מבטלים, וכשיטת אחיו בעל קרן אורה

וכמש"כ (עם מרדכי שבת ע' רלח-ט). אבל העירוני שיותר נראה בכונתו, שבא לדחות פירוש הבית אפרים (סי' כו) בדברי הרי"ף והרא"ש שהביאו הא דר' יוחנן, דכונתם לחייב משום רה"ר רק כשיש רק ב' מחיצות, אע"פ שסתמו. ולזה כתב המשכנ"י, דאם כל שעומד מרובה אינו רה"ר, יש לדחוק דסתם רה"ר הכוונה לב' מחיצות. אבל אם גם בעומד מרובה רה"ר הוא כל שהפירצה יתר מי', ורה"ר מצוי' מאד בעיירות, א"א לפרש שסתם רה"ר ברי"ף וברא"ש ר"ל ב' מחיצות דוקא (ע"ש ד"ה ועתה וריש ס' קכא ד"ה כללא, עכ"פ). ולדינא ס"ל דאף אם מחיצה יתר מי' דרבנן רבים מבטלים המחיצה [וקושייתנו (עמ' רמא) מתוס' הרא"ש (יז): לק"מ, עיי"ש].

מאידך, הנוב"י (מובא בתשובה מאהבה סי' קיב) ס"ל דכל שהפירצה פחות מי' אין רבים מבטלים המחיצה אף מדרבנן, ומותר לטלטל. וע"כ הברייתא דחצר שהרבים נכנסים בזו ויוצאים בזו אסור לר"י מיירי בפירצה יתר מי'. וע"כ ס"ל כהרמב"ן, דרבים מבטלים רק במקום בקיעתם, וכל שאין פירצה יתר מי' מותר לטלטל.

והנה בגמ' (ו.) מבואר דפירצה ד' מבטל היתר לחי וקורה במבוי סתום כל שרבים בוקעים בה. ובחי' הגרי"ז (בכורות יז:) פירש שדין מיוחד הוא, דלחי וקורה מתירים רק במבוי סתום ממש וצריך להאריך את המחיצות, וזה א"א כשרבים בוקעים שם, וכנ"ל. אבל בניתר בעומד מרובה וצוה"פ, א"צ להאריך המחיצות כדי לסתום הפתח, וכמש"כ הרמב"ן, וה"ט, דעומד מרובה מהני מדין גדור רובא (טו:), ודי ברוב, ואצ"ל דרובו ככולו, ומבוי סתום הוא דין מיוחד כשניתר בלחי וקורה, וכנ"ל.

אבל הריטב"א (ו.) כתב וז"ל, דבקעי ביה רבים, וכיון שכן דין הוא דאפי' בעשר יהא חשוב כפלוש, עכ"ל. ומזה נראה דאינו דין מיוחד במבוי, וכהגרי"ז, אלא דבכל עומד מרובה חשוב כפלוש בעשר, בבקעי ביה רבים, משא"כ בלא בקעי ביה רבים, דבפירצה פחות מי' כ"אילו הוא סתום. והריטב"א אזיל לשיטתו, דבכל עומד מרובה בעינן שיהי' כסתום דרובו ככולו, ודלא כהרמב"ן.

וז"ל רבינו יהונתן, דס"ל (לר"י) אתו רבים ומבטלי מחיצות כאלו (פסי ביראות) שפרוץ מרובה מד' רוחותי', עכ"ל, ונראה דכל שעומד מרובה אין רבים מבטלים לר"י, וכהרמב"ן. וכ"כ המאירי במשנה (יז:). ובאו"ז (סי' קכט) כתב שאם לא מבטלים בב' מחיצות מעלייתא, כ"ש בד' מחיצות דלא

בטלי להו רבים. וכנראה פירש מעלייתא, דלא ר"ל סתומות לגמרי, אלא עומד מרובה ובקעי בה רבים, דאל"כ אין כ"ש. ועפ"ז כתב דלר"י אין רה"ר בירושלים, ור' יוחנן, דס"ל דרבים מבטלים ד' מחיצות דעומד מרובה, דלא כר"י.

אבל בתוד"ה חייבין כתבו שר' יוחנן כר"י, וחייבין משום רה"ר לעומד באמצע הפילוש, דליכא מחיצה. הרי דס"ל דלר"י אף בד' מחיצות דעומד מרובה רבים מבטלים, ולכן ליכא מחיצה. משא"כ בשאר ירושלים, דיש ב' מחיצות בלי פירצה כלל, ופירשו לשון מעלייתא כן. וכ"נ מלשון הברייתא ב' בתים בב' צדי רה"ר, ודלא כמשכ"ל להאו"ז, וצ"ע. אכן בירושלמי (פ"ב ה"ד) תירצו שיטת ר"י, כאן בעומד מרובה (ברייתא דב' בתים) כאן בפרוץ מרובה (פסי ביראות). ובמשכנ"י (סי' קכב ע' קמג ד"ה וע"כ) כתב דע"כ הבבלי חולק, שתירצו דיש ב' מחיצות מעלייתא. ואם מעלייתא ר"ל עומד מרובה, כהאו"ז, י"ל דאין מחלוקת בבבלי וירושלמי.

ולעיל (ע' קמב ד"ה והנה) פירש המשכנ"י לשון עומד מרובה בירושלמי וז"ל, כשב' מחיצות העומדות מרובות שיעורן על ב' מחיצות הפרוצות, דכי מצרפינן להו הוי עומד מרובה וכו', משא"כ בפסין דפרוץ מרובה מהני בהו בקיעת רבים, עכ"ל. וכ"כ בחזו"א (סי' קז סק"ג) לדינא. וי"מ דברי הרמב"ן (הנ"ל) כן, ע"י מחנה ישראל (עמ' ת-תא). והקשה מדבריו (נט). וז"ל ומיהו לרבי יהודה דסבר שתי מחיצות דאורייתא כדאמרינן בפ"ק דמכילתין, אין לך רשות הרבים בתוך העיר ואפילו רחב כמה, אלא סרטיא ומדבר וכיוצא בהן שאין לך [בהן] מחיצה כלל, ואע"פ שאי אפשר שלא יהיו הרים ובקעות סביב להן, כל שאין המחיצה נראית לעומדין באמצע ואין נכרת להם, אי נמי שאין המחיצה מעכבת וממעטת על הרבים כלום, אין בה תורת מחיצה, והכי נמי משמע בפרק עושין פסין (כ"ב ב') גבי סולמא דצור ואוקיאנוס. ואם תשאל דרך שש עשרה אמה לרבי יהודה היכי משכחת לה, איתא בבקעה שדרך שש עשרה כבושה שם ובקעה מצד אחד לדרך או משני צדדין לה, עכ"ל. הרי מבואר דכל שהמחיצה נראית וניכרת אינו רה"ר לר"י, ע"י ההרים ובקיעות סביב להן, אף שהמרחק בין ההרים מרובה שיעורו מההרים עצמם. ותירץ המחנ"י, דסביב ר"ל גם כנגד הרוח האמצעית בעומד מרובה וצ"ע. וכונתו דהמציאות צ"ע, או פירוש זה בלשון הרמב"ן 'סביב' צ"ע. ולכאורה עוד צ"ע, דא"כ גם לרבנן יש להקשות כן, והרמב"ן הקשה כן רק לר"י. לכ"נ כפירוש הקרן אורה הנ"ל בדברי הרמב"ן.

עוד כתב הרמב"ן (עירובין נט.) וז"ל וי"ל עוד שלא אמר ר' יהודה שתי מחיצות תורה אלא ברחב שש עשרה שדרך הרבים עוברת שם ואין הרבים נקבעין ועומדין שם, דגמר ממדבר דליכא מחיצות, אבל פלטיא גדולה של עיר רחבה הרבה שהרבים מתקבצים שם לשוק והיא רחבה של עיר, כיון שהרבים קבועים ועומדים שם כל היום זהו רשות הרבים גמורה, ויש אומרים רשות הרבים דלר' יהודה בתוך העיר כגון דאתו רבים ומבטלי מחיצתא דבוקעין בהם שתי וערב דמבטלי להו כדאמרינן (כ"ב א') לענין פסי ביראות. ובהע' 276 (מאת רב הרש"ר, מכון התלמוד הישראלי השלם) פירש דהיי"א היא שיטת בעה"מ, שדחה במלחמות (שם), וכנ"ל. ופלטיא הוא דין מיוחד, וכמו שצדד במלחמות. ובסרטיא בתוך העיר אינו רה"ר אף באמצע הפילוש, דלא כתוד"ה חייבין (הנ"ל). ואף שדחה שיטת בעה"מ רק במה שכתב שבין המחיצות עצמן רה"ר, לפי הרמב"ן עצמו גם באמצע הפילוש אינו רה"ר. (ויש ט"ס במלחמות וצ"ל בקעה מכאן ובקעה מכאן (ולא בקיעה), וקאי אחוץ לעיר, וכ"נ בהמשך לשונו, ואפשר בלפטיא בתוך העיר וכו', עיי"ש).

והנה מתוס' (כב.) הנ"ל מוכח דרבים מבטלים ד' מחיצות בעומד מרובה לר"י באמצע הפילוש, ולכאורה זהו דלא כהרמב"ן. ובהע' (הנ"ל) דחה, די"ל דלתוס' פירצה יתר מי' דאורייתא. ובחזו"א (סי' קיב סק"ה) ס"ל דפירצה יתר מי' דרבנן, ולהנ"ל מדברי הרמב"ן מוכח כן. ודחה החזו"א הראי' מתוס', דבירושלים הי' סילוק מחיצות ע"י כותלי המבואות שהגיעו עד החומה, וע"י צוה"פ בכניסות למבוי (סי' קז סק"ח), וכ"כ בחי' המאירי (כ. ד"ה והרשב"א) וז"ל, שמבואות שבירושלים מפולשים היו, והואיל וליכא אלא ב' מחיצות לא הוי רה"י, וכל שאינו רה"י גמורה אי בקעי רבים רגל רבים מבטל המחיצות, עכ"ל.

עוד דחה החזו"א, דאה"נ דלר"י עומד מרובה דד' מחיצות לא מהני (ודלא כהרמב"ן), דכיון דדי בב' מחיצות, א"צ לצרף ב' חלקי המחיצה, ונמצא דיש ד' רה"י של ב' מחציות, ובאמצע הפילוש ליכא מחיצה. אבל לרבנן, דצריך ג' מחציות, גם לתוס' עומד מרובה מהני, דצריך להאריך המחיצות כדי לצרף ב' החלקים [ודלא כהרמב"ן], וא"כ יש מחיצת עומד מרובה, ויש שם ד' מחיצות ואין רבים מבטלים אותן. (כן נראה לפרש מכתב ב' בענין מחיצה, בספר שערי לימוד עמ' סז, מובא באוצר העיונים מערכה ו' הע' נ). וכן צדד במחנה ישראל (עמ' שצח-ט), אלא שכתב דדוחק הוא.

ומ"מ לתוס' לר"י רבים מבטלים ג' מחיצות לתירץ זה, וחזו"א פסק כרבנן. וכנ" בתוס' (כב: ד"ה תא), וכנ"ל. ולכן תירוצו הא', דיש סילוק מחיצות, אף דניתן להאמר, וכהמאירי, לא נראה לפי התוס', והחזו"א לא כ"כ לתוס', עיי"ש. אמנם מתוס' נראה גם דפירצה יתר מ' דאורייתא, ורק ע"י צוה"פ אינו רה"ר. ובחזו"א (סי' עד סק"ג) כתב דהתוס' כ"כ רק לבאר קושית הגמ', ומשתירצו שם ד' מחיצות צוה"פ אין לו שם ד' מחיצות, וכדבריהם (ו: ד"ה והאמר). וא"כ י"ל דעומד מרובה מהני בלי צוה"פ, וכ"כ באבן העזר (כב:). ובמחנ"י (עמ' תו-ז) פירש דלתירוץ ב' בתוס' עומד מרובה גרידא מהני אף בפירצה גדולה מדאורייתא, וצוה"פ לא מהני אף כצירוף לעומד מרובה, וא"צ לצוה"פ מדאורייתא, דפירצה יתר מ' מדרבנן, עיי"ש.

וז"ל הרמב"ן (נט.). וסוף דבר אין לנו אלא מה שמוזכר בתלמוד רשות הרבים שש עשרה אמה דגמרינן ממשכן כדאיתא בפרק הזורק (צ"ט א'), ושאינו מקורה כדאמרינן בפרק קמא דשבת (ה' א'), אבל דיוורין לא ילפינן. הילכך כל מבוי שמפולש בשני ראשין ומכוון עד חוץ למדינה ורחב שש עשרה אמה הוא רשות הרבים גמורה בכל עיירות ובכל כפרים שבעולם, עכ"ל. כל' וא"צ ששים ריבוא, עיי"ש. ובע' 268 (שם) כתב וז"ל, מבואר מלשון רבינו דרה"ר עקומה לאו רה"ר דבעי דווקא מפולש ומכוון, וכן איתא ברש"י ו, א ד"ה ר"ה ושם ע"ב ד"ה ירושלים. אך ברש"י מבואר הטעם דבעינן דומה לדגלי מדבר, וכן הוא ברשב"א כב, ב. אולם בריטב"א ובמאירי, אף דמודים בגוף הדין, לא הזכירו הטעם משום דבעינן דומה לדגלי מדבר. וכן נראה מרבינו דלא מטעם דומה לדגלי מדבר קאתינן עלה, דהא רבינו כתב דרק לענין מקורה וט"ז אמה ילפינן ממשכן ולא לדבר אחר. ואי פירצה יתר מ' לאו דאורייתא כמו שתפס החזו"א סי' קיב ודלא כמשכ"י (ועיי'ן היטב בדברי רבינו במלחמות כב, א, מדכתב דאפילו בבוקעין בו שתי וערב כנגד הפרוץ לא הוה רה"ר לרבי יהודה כי אם בפלטיא רחב ט"ז על ט"ז, משמע דבאמת שאית ליה דיתר מ' לאו דאורייתא והבן), כל שהוא עומד מרובה א"כ בכל רה"ר עקומה הרי יש בה ג' מחיצות ולא הוה רה"ר וכו'. וברשב"א בחידושו ובעבודת הקודש שער ב ובמאירי וריטב"א הזכירו דבעינן נמי פתחיהם מכוונים זה כנגד זה, ועיי'ן בהרא"ש פ"ק וברי"ד ורבינו ירוחם אף דהזכירו מפולש משער לשער לא הזכירו דבעינן פתחים מכוונים זה לזה, אולם הב"י דייק מהטור סי' שמה, וכן הוא במג"א ס"י, דבעינן פתחים מכוונים זה כנגד זה. ולכאורה זה שייך

רק לאלה שלומדים דבעינן דומיא דדגלי מדבר ולא לדעת רבינו, וצ"ע עכ"ל.

ובספר עם מרדכי (ע' רמב) כתבנו להפך, שלרש"י שהצריך מכוון רק כשיש ג' מחיצות, ע"כ לא נלמד מדגלי מדבר, ולהרמב"ן, שפסק כר"י, ע"כ נלמד מדגלי מדבר. ולאחר שנתבאר שלפי הרמב"ן בעומד מרובה בג' מחיצות מודה ר"י דאין רבים מבטלים, שפיר י"ל דזהו דין מכוון, וכמש"כ בהע' הנ"ל.

ולרש"י נראה, דז"ל (ו. ד"ה ר"ה) משמע רחב שש עשרה אמה, ועיר שמצויין בה ששים ריבוא ואין בה חומה, שהיה רשות הרבים שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש, דומה לדגלי מדבר עכ"ל. ויש לפרש דצריך שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר, אבל ר"ה שלה מכוון משער לשער דין בפ"ע הוא, ומשום ג' מחיצות דהחומה. וכ"נ מדבריו (ב. ד"ה מבו) שמדגלי מדבר נלמד רחב ט"ז אמה ומפולש, ולא הזכיר מכוון, כי לא נלמד מדגלי מדבר, אלא בשיש ג' מחיצות עומד מרובה, כי אינו מכוון, לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא. וכ"כ ראבי"ה (ריש סי' שעט) וז"ל ובמדבר היו אוהלים ואינו מסובב בחומה, והוא הדין עיירות שאין להן חומה שראשי רשות הרבים שלהן מפולשין הוי רשות הרבים. ואם מוקפין חומה ורשות הרבים שלהם מכוון ומפולש משער לשער ברוחב י"ו אמות הוי רשות הרבים, עכ"ל. הרי מפורש שמפולש נלמד מדגלי מדבר, ולא מכוון, וכ"נ גם לרש"י, וכנ"ל.

ומש"כ בסוף הע' (הנ"ל), דפתחים מכוונים שייך רק לאלו שלומדים מדגלי מדבר ולא להרמב"ן, כנראה ה"ט, דאף כשאננם מכוונים יש למשוך קו ישר באלכסון באופן שמכוון ואין השערים מכוונים, ובקו הזה יש רק ב' מחיצות. אבל זה נסתר מהמלחמות שמצריך שערים מכוונים זה כנגד זה. וכ"כ רש"י (ו: ד"ה אבולי דמחוזא). וצ"ל שמותחים הקו לפי רוחות ההיקף, וכל שלפי רוחות אלו א"א למשוך קו ישר מכוון ומפולש משער לשער אינו רה"ר.

ובספרנו (שם) פרשנו שיטת רש"י, דצריך מכוון רק כשיש חומה, ע"פ שו"ע הרב (סי' שמה סי"א), ושיש סילוק מחיצות, וכחזו"א ומאירי הנ"ל, דאל"כ יש ד' מחיצות עומד מרובה [ומש"ש דעד אמה מיקרי סלוק להגר"ז, ליתא, וכונתו דאם יש אמה ניתר מדין פסי ביראות]. ואף שלפ"ז כותלי המבוי פועלים רה"י ולא חומת העיר, י"ל דכיון דיש חומת העיר

צריך להעמיד בסילוק מחיצות. וגם צ"ל דמ"מ מותחים הקו הישר לפי רוחות היקף העיר, ולא המבוי, כשמכוון ואין השערים זה כנגד זה, ודר"ק.

אך עוי"ל, דברש"י (צד. ד"ה חצר) כתב דבנפרצה במילואה או יותר מ', המכניס מתוכה לרה"ר פטור. הרי דס"ל דפירצה יתר מ' דאורייתא. ולפ"ז כל שרחב יותר מ' ומכוון משער לשער רה"ר הוא, אע"פ שיש ד' מחיצות דעומד מרובה, ונמצא דפסי ביראות עדיף מעומד מרובה בפירצה יתר מ'.

ועיין מש"ש (עמ' רמא) לפרש לשון הרמב"ן, דבשערי' מכוונים זה כנגד זה והוי להו דרכים כפרוצים במלואן במקום פתחים ברוחב ט"ז אמה, דאתו רבים ומבטלים למחיצות שעוברין בהן לר"י, דמיירי בסילוק מחיצות, דאל"כ יש ד' מחיצות דעומד מרובה. אבל בקרן אורה (כב.: הנ"ל) נראה דברחב ט"ז אמה מודה הרמב"ן דביקעת רבים בט"ז אמה פוסלת לר"י. ולפ"ז לכאורה צ"ע משכ"ל בשם הגריש"א זצ"ל לסמוך על הרמב"ן בערים שלנו, שהרי יש בקיעת רבים בט"ז אמה.

ונראה, דרק בשערי' מכוונים, דין הדרכים כפרוצים במילואן ברחב ט"ז אמה, אע"פ שעומד מרובה, דכיון דיש שיעור רה"ר מכוון משער לשער נידון בפ"ע, ולא כמיעוט הרוח. אבל כשאינו מכוון, נידון כחלק מהעיר שחומתה עומד מרובה, ולא נידון כפרוץ במלואו אלא במיעוטו דחומת העיר, ובזה לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא אף לר"י לפי הרמב"ן. וכע"ז י"ל לרש"י עכ"פ לפי רבנן, בפירצה יתר מ', ודר"ק.